

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

26 oktober 2004

BELEIDSNOTA

Duurzame Ontwikkeling

2004-2009

ingediend door de heer Yves Leterme, minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Institutionele Hervormingen,
Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 2004-2009 een meer concrete uitwerking gegeven aan de basisopties in het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUD

	Blz.
1. Inleiding	5
2. Omgevingsanalyse	5
3. Recente Vlaamse bijdragen tot een duurzame ontwikkelingsbeleid vanuit het adviesraden en middenveld	13
4. Vlaams regeerakkoord – inhoudelijke bevoegdheidsverdeling	14
5. Beleidsopties.....	14

Vlaanderen, het Noorden én het Zuiden duurzaam ontwikkelen

Beleidsnota duurzame ontwikkeling

Minister-president en minister voor duurzame ontwikkeling Yves Leterme

1. Inleiding

Er is de laatste jaren begripsverwarring ontstaan omtrent de notie “duurzame ontwikkeling”. Sommigen denken hierbij spontaan aan de zorg voor en de bescherming van het leefmilieu als omschrijving van duurzaamheid. Anderen denken dan eerder aan duurzame economische groei of duurzame sociale ontwikkeling. “Duurzaam” wordt veel gebruikt, maar vaak in verschillende betekenissen.

Duurzame ontwikkeling, in de betekenis die de Noorse Premier Brundtlandt eraan gaf, betekent voldoen in onze huidige behoeften zonder de toekomstige generaties tekort te doen. Essentieel is een versmelting van economische groei, sociale vooruitgang en ecologisch evenwicht waarbij naar levenskwaliteit gestreefd wordt en dit niet alleen in Vlaanderen maar ook in de rest van de wereld. Essentieel is ook de solidariteitsgedachte achter het begrip duurzame ontwikkeling, niet alleen solidariteit met de toekomstige generaties, maar eveneens solidariteit met andere – achtergestelde – regio's in de wereld.

Een volwaardig beleid inzake duurzame ontwikkeling heeft, naast de leefmilieudimensie, aandacht voor de sociale en economische pijler. Voor het bereiken van de internationaal erkende doelstellingen op het vlak van duurzame ontwikkeling is daarom het evenwicht tussen deze drie dimensies noodzakelijk. De Vlaamse minister van duurzame ontwikkeling zal erover waken dat er een daadwerkelijk evenwicht tussen de economische, sociale en ecologische pijler bestaat zodat deze oorspronkelijke doelstellingen nagestreefd blijven. Op deze manier wil de minister er mede voor zorgen dat duurzame ontwikkeling in Vlaanderen als een troef wordt beschouwd, niet alleen voor aanhangers van milieuzorg, maar ook voor het behouden en opbouwen van economische activiteiten en voor sociale (her)verdeling en de opbouw van sociaal-cultureel en menselijk kapitaal.

Deze eerste Vlaamse beleidsnota duurzame ontwikkeling moet daarvoor de basis leggen.

2. Omgevingsanalyse

2.1. Internationaal en interregionaal

2.1.1. Internationaal

De VN-conferentie over milieu en ontwikkeling in Rio de Janeiro (1992) legde een reeks algemene principes vast voor duurzame ontwikkeling en stelde aansluitend een internationaal actieprogramma voor de 21^e eeuw op (Agenda 21). In opvolging hiervan vond van 26 augustus tot 4 september 2002 in Johannesburg (Zuid-Afrika) de Wereldtop voor Duurzame

Ontwikkeling plaats (WSSD¹). De conclusies van deze top – een politieke verklaring en een Implementatieplan – bevestigen de principes en doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling en richten zich op de concretisering daarvan op nationaal en internationaal niveau. Eén van de engagementen van de Wereldtop met een direct gevolg voor de individuele lidstaten is de verbintenis om onmiddellijk stappen te ondernemen voor het formuleren en uitwerken van nationale strategieën voor duurzame ontwikkeling en om reeds in 2005 met de uitvoering daarvan te beginnen.

2.1.2. Interregionaal

In de marge van de wereldtop in Johannesburg vond ook een conferentie plaats van regionale overheden vanuit de hele wereld. Ook Vlaanderen en Wallonië namen deel. Op 31 augustus 2002 onderschreven deze regionale overheden, waaronder Vlaanderen, de Gauteng-verklaring² met daarin o.m. het engagement om “– *in samenwerking met een zo breed mogelijke groep relevante belangengroepen – strategieën inzake duurzame ontwikkeling uit te werken als omkadering van al hun andere strategieën, hierbij ervoor zorg dragend dat elke strategie duurzaam is en dat ze elkaar onderling ondersteunen.*”

Volgend op deze conferentie werd het Netwerk van Regionale overheden voor Duurzame Ontwikkeling (NRG4SD) opgericht³ en vonden reeds 3 opvolgingsconferenties plaats in respectievelijk San Sebastian (Spanje), Perth (Australië) en Cardiff (Wales). Het netwerk was eveneens vertegenwoordigd op de laatste 2 vergaderingen van de VN-Commissie voor Duurzame Ontwikkeling in New York en is actief in het kader van het klimaatverdrag. Aan dit netwerk werd bovendien een ondersteunend Academisch Forum toegevoegd. Vlaanderen is een zeer actief lid van de stuurgroep en nam, op administratief niveau, deel aan de bovenvernoemde activiteiten van het netwerk.

2.2. Europese Unie

In juni 2001 werd op de top van Göteborg een milieudimensie toegevoegd aan de in Lissabon (maart 2000) vastgelegde sociaal-economische strategie. Deze toevoeging van enkele milieuaspecten aan het Lissabonproces was een eerste stap op weg naar een volwaardige Europese strategie duurzame ontwikkeling. In de conclusies van Göteborg verzoekt de Europese Raad bovendien de lidstaten een eigen nationale strategie voor duurzame ontwikkeling te laten opstellen. Dit is een belangrijke stap, omdat dit de beleidscoördinatie op het niveau van de lidstaten kan verbeteren.

¹ World Summit on Sustainable development

² Zo genoemd naar de Provincie Gauteng, met hoofdstad Johannesburg

³ Het Netwerk wil wereldwijd de samenwerking tussen regionale overheden bevorderen met als doel een efficiënt beleid voor Duurzame Ontwikkeling. Op termijn wil het netwerk voor de regio's een "consultatieve status" bereiken bij de VN, te beginnen bij de Commissie voor duurzame ontwikkeling (CSD) om zo een allereerste vertegenwoordiging van regionale overheden in een multilateraal globaal forum te bekomen. Het netwerk werd ondertussen reeds als een officieel WSSD-partnerschap door de Verenigde Naties erkend. Enkele belangrijke en actieve leden (naast Vlaanderen) zijn: Wales, Baskenland, West-Australië, West-Java, Noord-Rijn-Westfalen, Catalonië, Toscane, West-Kaap, Sao Paulo State, Reunion, CPMR (Conference of Peripheral and Maritime Regions), ABEMA (Associatie van Braziliaanse Staten). Het netwerk is in Brussel geregistreerd als Internationale vereniging.

De daarop volgende Europese Raden voegden 2 belangrijke klemtonen toe aan het Lissabonproces:

1. De Europese Raad van Barcelona vermeldt in paragraaf 10 "*De nationale bekrachtigingsprocedure voor het Protocol van Kyoto voltooien*".
2. De Europese Raad van Brussel (20-21/03/2003) voegde de doelstelling toe ivm. het Aarhus-verdrag: "*Het verdrag van Aarhus bekrachtigen*".

Op de Lentetop van 2003 heeft de EU zijn engagement voor deze duurzaamheidstrategie bevestigd en een jaarlijkse evaluatie (en desgevallend bijsturing) daarvan in het vooruitzicht gesteld. De grondige herziening, eind 2004, van de Strategie die in Göteborg werd gelanceerd, zou moeten leiden tot een volwaardige Europese Strategie voor Duurzame Ontwikkeling.

Volgende thema's werden in Göteborg prioritair als basis voor de EU-strategie vastgelegd: Armoedebestrijding, Vergrijzing, Klimaatverandering, Mobiliteit, Beheer Natuurlijke rijkdommen, Gezondheid.

De vooruitgang inzake de doelstellingen van dit uitgebreide Lissabonproces wordt jaarlijks aan de hand van overeengekomen structurele indicatoren geëvalueerd. Ook Vlaanderen produceert hiervoor elk jaar een eigen rapport.

Bovendien is de Europese Commissie een breder overleg gestart met de lidstaten in het kader van de Sustainable Impact Assessment's (SIA) met als doel een werkbaar instrument te bekomen voor een duurzame ontwikkelingseffect beoordeling van verschillende beleidsmaatregelen(oa. met betrekking tot handel).

2.3. Andere regio's in Europa en de Wereld

Regio's zoals Wales, West-Australië, Baskenland, Noord-Rijn-Westfalen, Catalonië en Toscane besteden veel aandacht in de beleidsvoorbereiding en uitvoering aan de opmaak van een strategie voor duurzame ontwikkeling. Ze geven eveneens politiek gewicht aan het hierboven genoemde netwerk, NRG4SD. Enkele bezitten een "strategic policy unit" die onder de bevoegdheid van de Minister-president valt en waarin expliciet rond duurzame ontwikkeling wordt gewerkt. Enkele hebben volwaardige strategieën duurzame ontwikkeling, andere breiden hun milieubeleidsplannen uit tot de socio-economische interface met milieu.

2.4. De Belgische federale overheid

De Belgische federale overheid is reeds meer dan een decennium actief rond duurzame ontwikkeling. Ze heeft de laatste jaren vooruitgang geboekt op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Sinds 1997 bestaat er op federaal niveau een wet inzake duurzame ontwikkeling. Deze schrijft de opmaak van een Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling voor. De wet voorziet daarnaast ook in de opmaak van een Federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling. Het Federaal Plan Bureau⁴ is sindsdien belast met de opstelling van dit *Federaal rapport inzake*

⁴ De "Task Force Duurzame Ontwikkeling (TFDO)" van het federaal planbureau maakt sinds 1998 dit rapport, onder leiding en verantwoordelijkheid van het Federaal Planbureau. In het federaal rapport analyseert en evalueert de Task Force de actuele toestand en het gevoerde beleid rond duurzame ontwikkeling. De Task Force beschrijft ook de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid of volgens verschillende relevante scenario's van het gevoerde beleid.

duurzame ontwikkeling en de voorbereiding van het *Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling*.

Sinds 1999 is er voor duurzame ontwikkeling uitdrukkelijk een politiek verantwoordelijke in de federale regering aangeduid.

De federale wet voor duurzame ontwikkeling heeft ook geleid tot de oprichting van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling, de zogenaamde ICDO.

De belangrijkste opdracht van deze Interdepartementale Commissie is de voorbereiding en de opvolging van het vierjaarlijks Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling. De Commissie draagt de eindverantwoordelijkheid voor het opstellen van een voorontwerp van Plan, waarrond een brede raadpleging wordt georganiseerd.

De eerste editie van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling voor de periode 2000-2004⁵ was opgesteld in de vorm van een kaderplan dat sectorale beleidslijnen overkoepelt die zowel op de ecologische als op de sociale en economische dimensie ingaan.

Het federale regeerakkoord van juli 2003 ondersteunde de opmaak van het 2e federaal plan duurzame ontwikkeling voor de volgende vier jaar waarin de Europese duurzaamheidsstrategie en de slotverklaring van de Wereldtop in Johannesburg zal worden vertaald. Het tweede federaal plan duurzame ontwikkeling⁶ stelt de thema's van de Europese strategie voor duurzame ontwikkeling centraal, en werkt met acties om de doelstellingen binnen deze thema's te realiseren.

Het tweede federale plan heeft zich logischerwijze beperkt tot federale bevoegdheden, en kan dus niet beschouwd worden als een nationale strategie.

Deze nationale strategie dient nochtans, als gevolg van de internationaal aangegane engagementen in Johannesburg, opgesteld te worden en uitvoerbaar te zijn tegen 2005.

Daarom werd in april 2004 het initiatief genomen tot oprichting van een intergouvernementele werkgroep (IGWG) die de opmaak van een Nationale Strategie voor duurzame ontwikkeling moet voorbereiden⁷.

In 2002 werd de Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, (POD DO) opgericht, in het kader van de Copernicushervorming, door het Koninklijk Besluit van 25 februari 2002. Deze Programmatorische Overheidsdienst vervoegt de reeds binnen de Wet van 5 mei 1997 vermelde actoren en kreeg de volgende opdrachten :

- de voorbereiding van het beleid inzake duurzame ontwikkeling;
- de coördinatie van de uitvoering van het beleid inzake duurzame ontwikkeling;
- de terbeschikkingstelling van expertise.

De programmatorische overheidsdienst zal eveneens de in de diverse federale overheidsdiensten voorziene duurzame ontwikkelingscellen ondersteunen die ondermeer alle belangrijke overheidsbeslissingen op hun effect inzake duurzame ontwikkeling zullen beoordelen en het DO-beleid in deze FOD's zal coördineren.

⁵ door de Federale Ministerraad goedgekeurd op 20 juli 2000 en vastgesteld door het KB van 19 september 2000

⁶ Vastgelegd door de federale regering op 24 september 2004

⁷ zie ook verder bij "Samenwerking met andere gewesten en de federale overheid".

Daarnaast bestaan op federaal niveau tal van instellingen die werken rond (aspecten van) duurzame ontwikkeling. Het zou ons te ver leiden deze instellingen op te sommen en te bespreken.

De betrokkenheid met middenveldorganisaties tenslotte wordt wettelijk geregeld via de oprichting van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling.

Deze geeft adviezen aan de Belgische federale overheid over het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. De raad organiseert ook activiteiten om het draagvlak voor duurzame ontwikkeling te vergroten. De Federale Raad werd in 1997 opgericht als opvolger van de Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling die sinds 1993 functioneerde. De leden van de Raad zijn vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke groepen: milieuorganisaties, organisaties voor ontwikkelingssamenwerking, verbruikers-, werknemers- en werkgeversorganisaties, energieproducenten en de wetenschappelijke wereld. Vertegenwoordigers van de federale regering, van de gemeenschappen en gewesten en van milieuraden en sociaal-economische raden zijn leden zonder stemrecht.

Om het beleid inzake duurzame ontwikkeling te ondersteunen, heeft de federale regering verschillende begrotingsposten voor duurzame ontwikkeling die op dit moment alles samen ongeveer 1,75 miljoen euro bedragen. Deze middelen dragen onder andere bij tot de basiswerkzaamheden van de programmatorische overheidsdienst, ondersteunen verenigingen, koepelorganisaties en overheidsdiensten voor de realisatie van concrete acties, maken samenwerking met lokale overheden mogelijk.

Daarnaast dragen verschillende begrotingen van andere beleidsdomeinen ook bij tot het duurzaam ontwikkelingsbeleid.

2.5. Het Waalse en Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In tegenstelling tot de federale overheid is de werking van het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijk Gewest minder ontwikkeld op het vlak van duurzame ontwikkeling. Wel maken zij uitdrukkelijk en reeds een aantal jaar een vermelding van het 3 pijlerprincipe van duurzame ontwikkeling. Er is geen minister die uitdrukkelijk bevoegd is voor duurzame ontwikkeling omdat ervan uitgegaan wordt dat elke minister zelf zijn verantwoordelijkheid dient op te nemen.

2.5.1. Wallonië

Van 1995 tot 2000 liep een eerste ‘Plan d’environnement pour le développement durable’. Hierop kwam echter geen vervolg. In 2000 kwam er wel een Toekomstcontract voor Wallonië onder de noemer van duurzame ontwikkeling. In 2002 werd dit contract geëvalueerd en geactualiseerd. Momenteel heeft de Waalse regering een ontwerp klaar voor een vernieuwd toekomstcontract dat zou lopen van 2005 tot 2015. In het toekomstcontract wordt sterk de klemtoon gelegd op een nieuwe manier van besturen met transversaliteit als essentieel onderdeel van duurzame ontwikkeling.

Duurzame ontwikkeling is trouwens uitdrukkelijk de overkoepelende doelstelling van het Contrat d’Avenir, onderdeel van het Waals regeerakkoord.” *Les actions régionales s’inscriront dans la perspective du développement durable équilibré qui intégrera les sphères économique, sociale et environnementale et mettra le citoyen au centre de celles-ci.*”

Volgens de laatste Waalse regeringsverklaring – waarop het toekomstcontract gebaseerd is – wil men elke belangrijke overheidsbeslissing toetsen aan de drie pijlers van duurzame ontwikkeling.

Ondanks al het voorgaande is er geen uitdrukkelijke juridische onderbouw van duurzame ontwikkeling, noch een uitdrukkelijke toewijzing van duurzame ontwikkeling als bevoegdheid aan een minister in Wallonië. Er is evenmin een formele overlegstructuur aanwezig. Na Rio heeft de Minister voor Leefmilieu initiatieven in de richting van duurzame ontwikkeling genomen – in de eigenlijke betekenis van het woord met de drie pijlers – maar er bleek geen interesse te zijn van de andere ministers. Zo werd duurzame ontwikkeling al gauw herleid tot de leefmilieupijler.

Er is noch een huidige administratieve ondersteuning noch een administratieve coördinatie. Wel voorziet het departement leefmilieu in de toekomst de aanwerving van een full-time coördinator voor de opvolging van de internationale processen inzake duurzame ontwikkeling.

Pogingen van de Waalse administratie om een interdepartementaal netwerk voor duurzame ontwikkeling op te richten zijn tot nog toe vruchteloos gebleken.

Het overleg met de belangengroepen in Wallonië gebeurt voornamelijk in de ‘Waalse milieuraad voor duurzame ontwikkeling’ (CWEDD) die vergelijkbaar is met de Vlaamse MiNa-Raad en in de ‘Conseil économique et social de la Région wallonne’ (CESRW) die vergelijkbaar is met de SERV.

In Wallonië is geen specifieke begrotingspost voorzien voor duurzame ontwikkeling.

2.5.2. Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Volgens het Brussels Regeerakkoord bestaat één van de voornaamste uitdagingen voor onze maatschappij en voor onze economie er in zo vlug mogelijk de weg van de duurzame ontwikkeling in te slaan. Dit is niet alleen een vereiste rekening houdend met de enorme kosten die de diverse vormen van vervuiling voor de gemeenschap betekenen, maar is tevens een buitenkans voor de economische ontwikkeling voor de Brusselse ondernemingen en dus ook voor de tewerkstelling.

Ook in het Gewestelijk Ontwikkelingsplan, GewOP genoemd, een voorlichtingsplan dat de doelstellingen en prioriteiten voor de ontwikkeling van het Brusselse gewest vastlegt, vormt duurzame ontwikkeling een belangrijk basisprincipe:

“Duurzame ontwikkeling houdt rekening met de gevolgen voor het leefmilieu en de mens, met de evolutie van de productie en het verbruik. Echte antwoorden kunnen alleen worden gegeven indien ze worden geformuleerd in het kader van een globale visie van de gestelde problemen; de economische, sociale en milieugerichte kwesties moeten volledig zijn opgenomen in de beslissingsprocessen. Het doel van deze totale integratie is een ontwikkelingswijze te creëren die tegelijk realistisch is vanuit economisch oogpunt, gerechtvaardigd op sociaal vlak en ecologisch verantwoord.”

Het ontwikkelingsplan bestrijkt alle materies waarvoor het Gewest bevoegd is en/of die bijdragen tot de ontwikkeling ervan: huisvesting, economie, werkgelegenheid, mobiliteit,

leefmilieu, veiligheid, onderzoek, patrimonium, toerisme, handel, cultuur, sociaal beleid. Kortom, het plan is een ambitieus stadsproject dat stoelt op 12 prioriteiten.

Net zoals voor Wallonië dient voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te worden opgemerkt dat een uitdrukkelijke juridische onderbouw en een uitdrukkelijke toewijzing van politieke verantwoordelijkheid over duurzame ontwikkeling in de Brusselse regering ontbreekt.

Daarentegen is er wel een zichtbare doch beperkte (3 full-time medewerkers) administratieve ondersteuning voor duurzame ontwikkeling, met name via de actiecel Duurzame Stad (ACDUS).

Deze is operationeel sinds augustus 2003⁸ en heeft als bedoeling in Brussel concreet vorm te geven aan een beleid voor duurzame ontwikkeling. De cel werd opgericht door een beslissing van de Brusselse regering en het Brussels parlement. De drie krachtlijnen waarrond de cel werkt, zijn het ondersteunen en stimuleren van plaatselijke acties, het sensibiliseren van de bevolking en het formuleren van aanbevelingen aan de politieke instanties. De actiecel kan worden beschouwd als de Brusselse tegenhanger van de federale programmatorische overheidsdienst.

Het overleg met de belangengroepen spitst zich toe op raadpleging van de gewestelijke Brusselse Milieuraad, Natuurraad en de Sociaal-economische raad.

Om het duurzame ontwikkelingsbeleid te ondersteunen is een aparte begrotingpost voorzien van om en bij de 250.000 Euro.

2.6. Vlaanderen

De Vlaamse regering heeft zich in het verleden op verschillende ogenblikken uitdrukkelijk geëngageerd om haar beleid in een context van duurzame ontwikkeling te plaatsen. In het kader van het project Kleurrijk Vlaanderen bevestigde zij op 16 maart 2001 dat ze bijzonder belang hecht aan duurzame ontwikkeling als leidende doelstelling en beginsel van het beleid. Op 22 november 2001 leidde dit tot het zogenaamde Pact van Vilvoorde waarin zowel de Vlaamse regering als de sociaal-economische partners en de milieubeweging 21 doelstellingen tegen 2010 onderschreven. In de inleiding stelt dit Pact dat het Vlaams beleid uitgaat van duurzame ontwikkeling en internationale openheid. Dit betekent dus niet alleen evenwicht tussen economische, sociale en ecologische doeleinden maar ook het besef dat Vlaanderen zich steeds meer moet inbedden in grotere gehelen, in eerste instantie in Europa.

Gezien de historiek en de nauwe opvolging van het thema door de milieuadministratie gaat in haar planningsdocumenten veel aandacht uit naar de internationaal erkende principes van Duurzame Ontwikkeling. Voor Vlaanderen kan men het milieubeleidsplan zien als een verdere uitwerking van in hoofdzaak de milieucomponent van duurzame ontwikkeling. Hetzelfde kan gezegd worden voor het samenwerkingsakkoord “milieu als opstap voor duurzame ontwikkeling.” Teksten zoals het Mobiliteitsplan Vlaanderen, het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, het Vlaams Klimaatplan en het Armoedebestrijdingsplan, de ontwerptekst ‘Elementen voor een duurzame land- en tuinbouw in Vlaanderen’, het Vlaamse Programma voor Plattelandsontwikkeling en steunmaatregelen voor projecten gericht op een bijdrage tot duurzame ontwikkeling, ingevoerd door het Instituut voor Wetenschap en

⁸ Opgericht bij ordonnantie van juli 2003

Technologie, zijn elk met hun eigen invalshoek belangrijke bouwstenen voor duurzame ontwikkeling.

Op dit moment kent Vlaanderen geen uitdrukkelijke juridische onderbouw voor duurzame ontwikkeling. Doch voor het eerst werd de bevoegdheid om een duurzaam ontwikkelingsbeleid te voeren uitdrukkelijk toegewezen binnen de Vlaamse regering. De coördinerende bevoegdheid inzake duurzame ontwikkeling werd toegekend aan de Minister-president van de Vlaamse regering. Hiermee komt de regering tegemoet aan de vraag van onder andere de administratie en de Mina-Raad.

De administratieve ondersteuning omtrent duurzame ontwikkeling in Vlaanderen is echter beperkt. In het kader van Beter Bestuurlijk Beleid wordt geopteerd voor een cel duurzame ontwikkeling binnen de diensten van de Minister-president.

In het verleden werd geopteerd om een aanvang te nemen met de uitvoering van de beslissingen van Johannesburg⁹. De administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer nam het initiatief om op Vlaams niveau een ambtelijke en interdepartementale werkgroep Duurzame Ontwikkeling (WGDO) op te richten.

De leden in de interdepartementale werkgroep vertegenwoordigen de administraties van de respectievelijke beleidsdomeinen. Zij zijn door de verschillende Directeurs-Generaal en Secretarissen-generaal aangeduid en zorgen voor de input vanuit hun administraties en de doorstroom van informatie en opdrachten naar hun administraties. Het opzet is dat zij ook de aan hun beleidsdomein verbonden Vlaamse Openbare Instellingen in de werkzaamheden van de interdepartementale werkgroep te betrekken. De werkgroep vergadert op dit ogenblik ongeveer maandelijks.

Aan het eind van de vorige legislatuur werd overeengekomen dat de werkgroep Duurzame Ontwikkeling in onderling overleg tussen de administraties Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer en Buitenlands Beleid gecoördineerd zou worden. De formalisering van de interdepartementale werkgroep, bij beslissing van de Vlaamse regering op 19 maart 2004, is een eerste stap in de richting van een meer geïnstitutionaliseerde ambtelijke structuur die een doeltreffend beleid voor duurzame ontwikkeling stimuleert en bewaakt. Deze regeringsbeslissing stelt: *“in afwachting van een definitieve beslissing, de interdepartementale werkgroep duurzame ontwikkeling te belasten met de ambtelijke coördinatie van het Vlaamse beleid inzake duurzame ontwikkeling”*.

Naast bewaking van de nationale en internationale tendensen wordt de werkgroep ook belast met de coördinatie van het intern Vlaamse beleid op het vlak van duurzame ontwikkeling.

De werkgroep nam ondertussen het initiatief om tegen oktober 2004 een inventaris op te stellen van bestaande Vlaamse activiteiten in het kader van duurzame ontwikkeling.

De werkgroep heeft eveneens getracht om de afstemming, nodig voor het aangaan van beleidsdiscussies en onderhandelingen in nationale en internationale fora, te verbeteren.

Ondanks al het goede werk en de positieve inspanningen verricht door de interdepartementale werkgroep kunnen we op dit moment echter nog niet echt spreken van een gestroomlijnde,

⁹ Het standpunt van de Vlaamse regering voor de Wereldtop van Johannesburg werd vastgelegd in de beslissing van 31 mei 2002

gecoördineerde ambtelijke werking op het vlak van duurzame ontwikkeling. Onder andere de nodige politieke aandacht en logistieke ondersteuning ontbreken hiervoor.

Vermeldenswaard is in dit verband ook een beleidsvoorbereidend onderzoek “Vlaams structureel overleg voor Duurzame Ontwikkeling” dat wordt opgevolgd door een stuurgroep waarin ook leden van de werkgroep zetelen.

Een aparte begroting is op dit moment onbestaande. Er wordt verwacht dat de verschillende ministers op hun bevoegdheidsdomein en met hun begroting initiatieven nemen op het vlak van duurzame ontwikkeling.

3. Recente Vlaamse bijdragen tot een duurzame ontwikkelingsbeleid vanuit het adviesraden- en middenveld

Deze nota ambieert geen volledige en definitieve opsomming van alle, aan duurzame ontwikkeling gerelateerde initiatieven. Het is echter duidelijk dat vooral de Mina-Raad en de SERV actief zijn op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Zij hebben reeds verschillende initiatieven genomen om overleg over een Vlaams beleid voor duurzame ontwikkeling te bevorderen:

- de studienamiddag van de MiNa-raad van 16 september 2002 over de Wereldtop in Johannesburg
- het MiNa-advies van 5 november 2002 over de institutionele verankering van duurzame ontwikkeling in Vlaanderen (onthouding sociale partners),
- het MiNa-briefadvies van 22 januari 2004 m.b.t. het opstellen van een Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling (met deelname van de sociale partners) en het rapport van de Bijzondere Werkgroep Duurzame Ontwikkeling (BWDO).
- het Mina-advies van 22 april 2004 mbt. het 2^e Federaal Plan
- het Sociaal-Economisch Rapport 2003 van de SERV
- het SERV-advies van 14 juli 2004 over het tweede federaal plan duurzame ontwikkeling

Op 22 januari 2004 formuleerde de MiNa-Raad een unaniem advies over het opstellen van een Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling waarin ondermeer voor een nauwere samenwerking tussen o.m. MiNa-Raad en SERV wordt bepleit. De beide adviesorganen geven te kennen dat zij actief willen bijdragen aan duurzame ontwikkeling in Vlaanderen. Op 12 oktober laatstleden richtten zij een gezamenlijk briefadvies aan de Minister-president met de oproep om dringend werk te maken van een Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling.

Daarnaast dient vermeld dat er vele initiatieven zijn van de NGO-koepel VODO (Vlaams overleg Duurzame ontwikkeling), die de milieu en de Ontwikkelingssamenwerking-NGO's bijeenbrengt. Deze dragen bij tot het maatschappelijk overleg inzake duurzame ontwikkeling. Ook de talrijke initiatieven van de Noord-Zuidbeweging en andere middenveldgroepen zijn vermeldenswaard.

Maar laten we ook niet vergeten dat ook de werkgevers- en werknemersorganisaties inspanningen doen op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Kortom, op het terrein zijn er tal van initiatieven gaande die het waard zijn aangemoedigd te worden en in de kijker geplaatst te worden.

4. Vlaams regeerakkoord – inhoudelijke bevoegdheidsverdeling

Het nieuwe Vlaamse regeerakkoord is voor een belangrijk deel gebaseerd op het Pact van Vilvoorde. Dit geeft op zich een indicatie van het belang dat deze regering hecht aan duurzame ontwikkeling in al zijn facetten. Verschillende van de doelstellingen uit het Pact zijn overgenomen als basisdoelstellingen in het regeerakkoord.

In het Vlaamse regeerakkoord stelt de Vlaamse Regering dat zij *“een krachtige stimulans wil geven aan een toekomstgerichte en duurzame economie, waarin welvaart, welzijn, sociale rechtvaardigheid en ecologisch evenwicht onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en waarin iedereen kan participeren”*. Belangrijke uitdagingen die het regeerakkoord terzake ziet zijn o.m. het streven naar een betekenisvolle vooruitgang van de milieukwaliteit, een verregaande ontkoppeling tussen economische groei en milieu-impact en het oplossen van knelpunten op het vlak van werkgelegenheid, armoede, gezondheidszorg en vergrijzing.

Het regeerakkoord van de huidige Vlaamse regering bevestigt ook het engagement voor een buitenlands beleid gericht op duurzame ontwikkeling: *“We zullen een actieve bijdrage leveren ... aan de Europese en internationale engagementen inzake duurzame ontwikkeling.”*

5. Beleidsopties

De Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling wil tegemoet komen aan de vragen van de administraties, van de adviesraden en vele middenveldorganisaties om een Vlaams coördinerend beleid voor duurzame ontwikkeling uit te werken.

Het is hierbij de vaste wil van de minister om op zeer korte termijn bescheiden maar significante stappen voorwaarts te zetten en op die manier de achterstand die is opgelopen ten aanzien van andere gewesten en vooral de federale overheid inzake duurzame ontwikkeling, in te lopen.

Eerder dan te gaan voor grote beloften, plannen en ideeën, wil de minister de komende vijf jaar overgaan tot een aantal duidelijke realisaties op het vlak van duurzame ontwikkeling die kaderen in een daar bijhorende strategie .

Dit uit zich in de volgende beleidsopties.

a) Administratieve ondersteuning van duurzame ontwikkeling in Vlaanderen

Zoals hierboven reeds geschetst is een belangrijke stap gezet op het vlak van ambtelijke coördinatie van duurzame ontwikkeling via de voorlopige politieke bekrachtiging van de werkgroep duurzame ontwikkeling.

De minister voor duurzame ontwikkeling vindt het belangrijk om deze werkgroep in zijn werk te bekrachtigen en ook politiek aan te sturen. Daarom zal de minister-president en minister voor duurzame ontwikkeling zijn collega's in de Vlaamse regering vragen hun afgevaardigden in deze werkgroep (opnieuw) aan te duiden. Op die manier wordt duidelijk gemaakt dat elk beleidsdomein (en eventueel meerdere afdelingen), en elke politieke verantwoordelijke een verantwoordelijkheid draagt voor het nastreven van

duurzame ontwikkeling.

Hierbij wordt vertrokken vanuit het basisprincipe dat voor elk beleidsdomein één vertegenwoordiger uit de administratie wordt afgevaardigd en dat deze vertegenwoordiger de coördinatie van duurzame ontwikkeling in het departement voor zijn/haar rekening neemt.

In het kader van beter bestuurlijk beleid wordt geopteerd om bij de diensten van de Minister-president een cel voor duurzame ontwikkeling te creëren.

Er zal onderzocht worden hoe deze cel kan bijdragen tot de ondersteuning van de werkgroep en van een Vlaams beleid inzake duurzame ontwikkeling. De taken van deze cel zullen duidelijk omschreven worden.

b) Betrokkenheid van het Vlaamse middenveld

Zowel in Agenda 21 als in talloze andere officiële documenten (oa. Johannesburg) wordt uitdrukkelijk vermeld dat een meer participatorische benadering van duurzame ontwikkeling noodzakelijk is. Het Vlaams regeerakkoord bevestigt dit algemeen principe.

Participatie betekent voor een deel de deelname aan adviesraden, informele of formele contacten om aan te voelen in welke richting beleidsopties moeten gaan en het geven van formele of informele feedback. De minister van duurzame ontwikkeling zal concreet onderzoeken op welke manier deze elementen gestalte kunnen krijgen op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Het is echter belangrijk om participatie niet te verengen tot wat hierboven is gezegd. Het is ook cruciaal dat andere actoren actief betrokken worden bij de uitvoering van het beleid, en bij de invulling van duurzame ontwikkeling in concrete activiteiten. De overheid speelt in deze constructie een stimulerende, faciliterende, illustrerende (en indien nodig een sanctionerende) rol. Zonder actieve betrokkenheid van bedrijven, milieubewegingen, vrouwen, jongeren en anderen kan er geen sprake zijn van een succesvol duurzaam ontwikkelingsbeleid.

c) Begroting

Deze legislatuur moet een eigen begroting rond duurzame ontwikkeling (zoals ook in de federale overheid en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het geval is) worden gerealiseerd.

Deze begroting moet vooral het mogelijk maken een minimum aan administratieve omkadering te hebben zowel voor de coördinatie en afstemming van de Vlaamse input in de internationale en nationale overlegfora als voor de opmaak en opvolging van een Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling.

d) Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling

Het streven naar duurzame ontwikkeling is niet enkel een alleenstaand integratiethema. Het moet een overkoepelende doelstelling van het gehele beleid zijn. De uitdaging in Vlaanderen bestaat er in een visie op langere termijn te ontwikkelen die tegelijkertijd ook de samenhang en mogelijke synergie tussen beleidsmaatregelen voor het bereiken van

deze doelstellingen bewaakt.

Gezien de Belgische federale structuur met de verregaande en exclusieve bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen, is de minister voor duurzame ontwikkeling van oordeel dat het opstellen van een eigen Vlaamse strategie voor Duurzame Ontwikkeling noodzakelijk is, gelet ook op het reeds aangegane internationale engagement (zie de Gauteng-verklaring¹⁰).

Deze eigen strategie heeft een belang op zich, maar geeft ook als voordeel dat Vlaanderen beter kan bijdragen aan een nationale strategie waarvan momenteel de voorbereidingen worden getroffen.

De Minister voor duurzame ontwikkeling wil daarom, met inachtnaam van de beperking qua administratieve ondersteuning, de eerste jaren prioritair een eigen Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling uitwerken.

Deze strategie zal kaderen binnen de Europese strategie en de zes prioritaire beleidsdoelstellingen die daarin zijn uitgewerkt. Basis voor de uitwerking van deze Vlaamse strategie vormt het regeerakkoord (met daarin de vele krachtlijnen die uit het Pact van Vilvoorde werden overgenomen) en de inventaris van maatregelen in de verschillende beleidsdomeinen zoals die momenteel opgesteld wordt door de interdepartementale werkgroep duurzame ontwikkeling.

Per strategische doelstelling kunnen in de strategie een beperkt aantal concrete maatregelen worden voorgesteld die de minister voor duurzame ontwikkeling samen met de betrokken vakministers wenst te realiseren.

Zo bijvoorbeeld zou de minister voor duurzame ontwikkeling, samen met de minister voor economie, de minister voor leefmilieu en energie, de minister voor huisvesting en de minister voor ruimtelijke ordening maatregelen kunnen nemen met betrekking tot duurzaam bouwen en renoveren, uiteraard ook na overleg met de betrokken maatschappelijke actoren.

De Minister voor duurzame ontwikkeling is van oordeel dat een relatief korte strategienota, met daaraan gekoppeld een beperkt aantal politieke beleidsmaatregelen die realiseerbaar zijn, de beste optie is. Eerder dan een volledig maar onhanteerbaar naslagwerk met honderden beleidsmaatregelen uit te werken, wil de minister voor duurzame ontwikkeling doelstellingen en beleidsmaatregelen uitwerken die ook daadwerkelijk gerealiseerd worden. Het ligt in de ambitie van de minister voor duurzame ontwikkeling om deze strategie niet alleen uit te werken, maar ook uit te voeren.

Het spreekt dan ook voor zich dat het niet de juiste optie is om plannen en beleidsinitiatieven, die voor elk van die thema's grotendeels bestaan, zomaar over te nemen en samen te voegen. Een volwaardige strategie moet afstemming en samenhang bewaken tussen verschillende maatregelen en zo veel mogelijk synergie nastreven. Een dergelijke strategische oefening moet lacunes (ontbrekende afstemming of tegenstrijdige sectorale doelstellingen) in het overheidsbeleid blootleggen en oplossingen hiervoor aandragen. Maar bovenal moet een goede strategie politieke keuzes maken.

¹⁰ In punt 7 van deze verklaring staat: "Wij beschouwen een strategisch kader voor de implementatie van duurzame ontwikkeling als noodzakelijk voor alle overheden. We zijn van mening dat dit zeker van toepassing is binnen onze eigen regionale overheden. We – de regionale overheden – hebben duurzame ontwikkelingsstrategieën nodig als omkadering van alle andere strategieën waarbij ervoor zorgend dat elke strategie duurzaam is en dat ze elkaar onderling ondersteunen."

Het spreekt voor zich dat een dergelijke strategie een breed en diepgaand horizontaal overleg vraagt. Overleg niet alleen op ambtelijk en politiek niveau, maar ook met de verschillende belangengroepen. Hiermee zal op korte termijn worden gestart. Om politiek gedragen te zijn is het essentieel dat deze Vlaamse strategie op de Vlaamse regering wordt goedgekeurd.

De minister voor duurzame ontwikkeling vindt het vanzelfsprekend dat de Vlaamse overheid een voorbeeldfunctie te vervullen heeft op het vlak van duurzame ontwikkeling. Daarom is hij van oordeel dat in de strategie ook duidelijk de optie dient te worden genomen dat de Vlaamse overheid het voorbeeld geeft op het vlak van een aantal concrete beleidsmaatregelen.

e) Betere samenwerking met de gewesten en het federaal niveau rond D.O.

Zowel op organisatorisch als op inhoudelijk niveau streeft de Vlaamse minister van duurzame ontwikkeling naar een betere samenwerking met de gewesten en de federale overheid inzake duurzame ontwikkeling.

Tot nog toe is steeds het initiatief gelaten aan de federale overheid om voorstellen te doen rond de mogelijke vormen van samenwerking op het vlak van duurzame ontwikkeling. In het verleden werd vanuit de federale overheid voorgesteld om te werken aan een algemene intentieverklaring, een onderdeel inter- en intragouvernementele beleidsintegratie en de organisatie van de participatie en transparantie.

Vlaanderen vroeg ondermeer aandacht voor de rol van lokale overheden, indicatoren die op EU-niveau ontwikkeld worden, de mogelijke aanpassing van bepaalde samenwerkingsakkoorden en een optimalisatie van de Belgische standpuntbepaling inzake duurzame ontwikkeling.

Voor de toekomstige onderhandelingen over de Nationale Strategie door de Vlaamse overheid zullen Vlaamse richtlijnen en een onderhandelingsstrategie bepaald worden, die op politiek niveau bekrachtigd worden. Op die manier zal aan de Vlaamse onderhandelaars formeel mandaat gegeven worden voor de Nationale Strategie. De Vlaamse minister van duurzame ontwikkeling zal actief meewerken aan het overleg daarrond.

De Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling is eveneens pleitbezorger voor de oprichting van een Interministeriële conferentie Duurzame Ontwikkeling, zoals gesuggereerd in het 2^e federaal Plan.

f) Meer zichtbaarheid, meer aanwezigheid en meer beleid van Vlaanderen in Europa en op mondiaal vlak rond duurzame ontwikkeling.

Het Vlaams regeerakkoord legt bijzondere nadruk op de rol die Vlaanderen moet spelen en beleidsstandpunten die Vlaanderen moet ontwikkelen naar het Europees en internationaal niveau. Dit principe wordt eveneens aangehouden voor het beleid inzake duurzame ontwikkeling. We zullen met andere woorden een Vlaams beleid uitwerken naar Europese en internationale fora waar over duurzame ontwikkeling wordt gesproken. Vanuit dat perspectief zal de Vlaamse minister van duurzame ontwikkeling, op basis van

voorafgaande contacten met adviesraden, middenveldgroepen, instellingen en andere overheden, een beleidsagenda opmaken met het oog op het nemen van Europese en internationale standpunten.

Deze beleidsstandpunten zullen worden aangebracht tijdens bijeenkomsten in Europese en internationale fora. Tot nog toe was op enkele uitzonderingen na steeds de federale minister of staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling hoofd van de Belgische delegatie op internationale niveaus. Hiertegen kon men geen enkel bezwaar hebben, want in de gewestregeringen waren geen ministers uitdrukkelijk bevoegd waren voor duurzame ontwikkeling.

Nu in Vlaanderen de Minister-president uitdrukkelijk bevoegd is voor duurzame ontwikkeling, zullen afspraken gemaakt worden met de federale overheid over de te nemen standpunten en over de Belgische vertegenwoordiging op internationale fora.

De Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling zal in elk geval een aanwezigheidspolitiek voeren ten aanzien van interregionale fora.

Wat het Europees niveau betreft, wil de Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling in elk geval een bijdrage doen tot de jaarlijkse discussies naar aanleiding van de Europese strategie voor duurzame ontwikkeling.

Verder zal worden nagegaan welke bijdragen kunnen gedaan worden naar aanleiding van Europese dossiers die in de verschillende sectorale Raden van Ministers worden behandeld.

Er zal ook onderzocht worden welke voorstellen aan de respectievelijke voorzitters van de EU kunnen gedaan worden om gemengde Raden van Ministers samen te roepen waarop specifieke horizontale thema's van duurzame ontwikkeling aan bod kunnen komen.

De Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling zal ook het nut onderzoeken van een lidmaatschap van het Europese "Conference of Maritime and Perifer Regions", dat voornamelijk actief is op het vlak van maritieme (visserij)aangelegenheden en duurzame ontwikkeling en dat door de Europese Commissie als gesprekspartner erkend wordt.

Ook naar het mondiaal niveau toe zal bekeken worden aan welke dossiers en ten aanzien van welke fora bijzondere aandacht moet worden geschonken.

Eén van de belangrijke instellingen is alleszins de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties, een Commissie van het Economisch en Sociaal Comité van de Verenigde Naties dat het internationale kader vastlegt waarbinnen alle landen ter wereld dienen te werken rond duurzame ontwikkeling. Dus ook de agenda van de Europese Unie wordt hierdoor mede bepaald.

Ook het hierboven reeds genoemde Netwerk van Regionale overheden voor Duurzame Ontwikkeling (NRG4SD) verdient aandacht en zichtbaarheid.

Tenslotte zal de Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling ook nagaan in welke mate en met welke regio's er samenwerking tot stand kan worden gebracht met betrekking tot duurzame ontwikkeling. Zowel regio's uit het Zuiden als van het Noorden komen in aanmerking, en dit op basis van projecten die bijdragen tot duurzame ontwikkeling in de partnerlanden en in Vlaanderen zelf.

Er zal worden nagegaan of en in welke mate moet worden ingegaan op voorstellen van bilaterale samenwerkingsovereenkomsten met andere regio's. NRG4SD biedt hiervoor mogelijks een interessant kader.

g) onderzoek naar voor- en nadelen van een juridische onderbouw van duurzame ontwikkeling in Vlaanderen

Op federaal niveau bestaat een wet inzake duurzame ontwikkeling. De Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling zal concreet laten onderzoeken welke de voor- en nadelen zijn voor een dergelijke juridische onderbouw. Hij zal hierbij ook gebruik maken van de gegevens uit een ruimer onderzoek rond duurzame ontwikkeling in Vlaanderen dat momenteel aan de gang is. Op basis van dit onderzoek zullen eventueel voorstellen gedaan worden voor een juridische basis voor duurzame ontwikkeling in Vlaanderen.

h) Informatie, sensibilisering en communicatie – de voorbeeldfunctie van de overheid

Een Vlaams beleid inzake duurzame ontwikkeling is slechts geloofwaardig indien de Vlaamse overheid zelf het voorbeeld geeft.

De Minister voor duurzame ontwikkeling vindt het essentieel te zorgen voor informatie, sensibilisering en communicatie rond goede overheidsvoorbeelden inzake duurzame ontwikkeling. Goede voorbeelden zullen terzake in de verf worden gezet. De minister wil bovendien Vlaamse voorbeeldprojecten, zowel grootschalige als van kleinschalige projecten inzake duurzame ontwikkeling, in beeld brengen.

i) aandacht voor en ondersteuning van duurzame ontwikkeling bij de lokale overheden

Lokale overheden zijn belangrijke spelers in het kader van duurzame ontwikkeling. Zo Alle steden en gemeenten werden in Rio opgeroepen om zelf een 'Lokale' Agenda 21 op te stellen met het oog op duurzame ontwikkeling.

De Vlaamse minister voor duurzame ontwikkeling zal nagaan op welke manier de Vlaamse overheid ondersteunend en stimulerend kan werken op het vlak van lokaal duurzaam beleid.

Yves LETERME,
minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Institutionele Hervormingen,
Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid
